

ISSN CENTAR BOSNE I HERCEGOVINE - DESET GODINA USPJEŠNOG RADA

ISSN CENTER OF BOSNIA AND HERZEGOVINA - TEN YEARS OF SUCCESSFUL WORK

Adisa Žero

Voditeljica ISSN centra/ Head of ISSN Center

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine

National and University Library of Bosnia and Herzegovina Sarajevo

ISSN centar Bosne i Hercegovine

adisaz@nub.ba

issn-bih@nub.ba

Sažetak: ISSN centar Bosne i Hercegovine, osnovan 1998. godine pri Nacionalnoj i univerzitetskoj biblioteci Bosne i Hercegovine, obilježava deset godina uspješnog djelovanja. Cilj ovog rada je prikazati primjenu ISSN-a u Bosni i Hercegovini, kao i prezentovati osnovne podatke o ISSN broju, njegovoj funkciji, namjeni i značenju. Dat je osvrt na strukturu i organizaciju cjelokupne ISSN mreže, koja djeluje unutar UNESCO-va programa UNISIST.

Ključne riječi: ISSN centar Bosne i Hercegovine, serijske publikacije, ISSN registar

Abstract Founded in 1998 at the National and University Library of Bosnia and Herzegovina, the ISSN Center marks its tenth year of successful work. Article's objective is to present ISSN application in Bosnia and Herzegovina and show basic info about ISSN number, its function, purpose and meaning. The article includes review on structure and organization of overall ISSN network that function within UNESCO's program - UNISIST.

Keywords: ISSN Center of Bosnia and Herzegovina, serial publication, ISSN Registry

UVOD

Potreba za kratkim, jedinstvenim i jasnim identifikacijskim kodom za serijske publikacije i ostale kontinuirane izvore je međunarodno priznata činjenica. Razmjena informacija između biblioteka, pretraživačkih servisa (*abstracting services*) i ostalih

korisnika sadržaja, zatim dobavljača, distributera i drugih posrednika, te izdavača i drugih kreatora sadržaja, nameće potrebu standardiziranog koda. Komunikacija između različitih organizacija prevazilazi nacionalne granice i prema tome iziskuje numerički međunarodni kod, jer ne postoji zajednički alfabet za sve proizvođače i korisnike serijskih publikacija. Kao odgovor na ove zahtjeve, uspostavljen je Međunarodni standardni broj za serijske publikacije (ISSN) kao identifikacijski kod za serijske publikacije.

ŠTA JE ISSN

ISSN (International Serial Standard Number – Međunarodni standardni broj za serijske publikacije) jeste osmocifreni broj koji identifikuje svu kontinuiranu građu, uključujući serijske publikacije (novine, časopise, žurnale, magazine itd.) i tekuću integrativnu građu (baze podataka, publikacije sa nepovezanim listovima koje se kontinuirano ažuriraju). ISSN se dodjeljuje bez obzira na medij na kojem je publikacija objavljena, zatim bez obzira na zemlju publikacije, jezik ili učestalost. Više od million ISSN brojeva je do sada dodijeljeno. ISSN broj, kojem prethodi ovaj prefiks i dvije grupe od po četiri broja, odvojene crticom, nema samo po sebi nikakvo značenje i ne sadrži u sebi bilo kakvu informaciju koja se odnosi na izvor ili sadržaj publikacije. Svaki ISSN dodijeljen kontinuiranoj građi je registrovan u međunarodnoj bazi podataka - ISSN registru. To je najpotpuniji i najmjerodavniji izvor za identifikaciju kontinuirane građe u svijetu. Ovaj osmocifreni broj je neodvojivo vezan uz ključni naslov, koji je jednak stvarnom naslovu, ili ima pridodani element za identifikaciju, kao što su naziv izdavačkog tijela, mjesto izdavanja, podatak o izdanju, itd.

Ključni naslov određuje ili odobrava ISSN centar, koji je odgovoran za registraciju kontinuiranog izvora, a naslov proizilazi iz informacije koja se javlja u trenutku registracije na naslovnoj strani izvora koji posjeduje naslovnu stranu ili ekvivalent naslovne

strane ili iz najpotpunije informacije koja je propisno prikazana na izvorima koji nemaju naslovnu stranu. Jednom se naslovu dodjeljuje samo jedan ISSN broj, a jednom dodijeljeni ISSN ne može se, ni pod kojim uslovom, ponovo dodijeliti. Kada se naslov serijske publikacije mijenja, dodjeljuje se novi ISSN broj i ključni naslov.

Ako serijska publikacija nosi i ISSN i ISBN oznaku, što je slučaj sa monografskim serijama, obje oznake se trebaju pojaviti zajedno, svaka sa svojim prefiskom (ISSN ili ISBN).

ISSN MREŽA

Počela je kao Međunarodni sistem podataka za serijske publikacije (ISDS – International Serials Data Systems), uspostavljen kao međuvladina organizacija u okviru programa UNESCO / UNSIST i predstavljao je tijelo za kontroliranje dodjele ISSN-a. Tokom 1993. godine, ISDS je prerastao u ISSN mrežu i ona predstavlja svjetski sistem za identifikaciju serijskih publikacija u okviru univerzalne bibliografske kontrole. Mrežu danas sačinjavaju Međunarodni ISSN centar sa sjedištem u Parizu, jedan regionalni i 85 nacionalnih centara. Cilj mreže je da olakša, promovira, kontroliše dodjeljivanje ISSN-a serijskim publikacijama na međunarodnom nivou i da održava bazu podataka o serijskim publikacijama iz cijelog svijeta. U cilju ispunjavanja svojih zahtjeva, ISSN mreža je utemeljila radnu strukturu zasnovanu na centralizovanoj koordinaciji, upravljanju i obradi pod odgovornošću Međunarodnog centra i decentralizovanoj registraciji, što je obaveza nacionalnih i regionalnih centara. Međunarodni ISSN centar u Parizu koordinira rad nacionalnih centara i održava bazu podataka (ISSN registar). Razvojna politika mreže određuje se na dvogodišnjim sastancima Generalne skupštine, dok se na godišnjim sastancima sumiraju rezultati rada u protekloj godini i razmatraju nedoumice u svakodnevnom radu. Međunarodni centar održava dvije međunarodne norme (ISO 4 i ISO 3297), a važno je napomenuti da su se prva tri izdanja ISO 3297 odnosila samo na serijske publikacije.

Bibliotečka zajednica je 2002. godine utvrdila novu kategoriju izvora - „kontinuirani izvori“, kako bi se obuhvatile nove vrste izvora, kao što su ažurirane baze podataka i tradicionalne serijske publikacije. Na taj način, opseg ovog četvrtog izdanja ISO 3297

:2007 je proširen kako bi pokrio i serijske publikacije i ostale kontinuirane izvore. Ovo izdanje potvrđuje da se različitim verzijama medija kontinuiranog izvora dodjeljuju različiti ISSN brojevi. Prepoznajući rastuću potrebu u digitalnom okruženju za lociranjem i razlikovanjem verzija medija, ovo izdanje Međunarodnog standarda uvodi mogućnost „vezivnog ISSN-a“ (ISSN-L) u cilju podržavanja servisa koji pružaju mogućnost pretrage i isporuke u svim verzijama medija.

ISSN-L omogućuje proširenje uloge ISSN-a i olakšava njegovo korištenje u elektroničkom okruženju, npr. kao sustava povezivanja u OpenURL-u, CrossRef-u itd. ISSN-L je jednostavan i učinkovit način povezivanja svih ISSN-ova dodijeljenih neomeđenoj građi na različitim medijima, a istovremeno omogućuje identifikaciju na različitim razinama.

ISSN REGISTAR

Svi članovi međunarodno rasprostranjene mreže zajednički stvaraju i održavaju bazu ISSN-a, jedinstven izvor bibliografskih podataka o serijskim publikacijama iz cijelog svijeta.

Svaki ISSN dodijeljen serijskoj publikaciji je registrovan u međunarodnoj bazi, ISSN registru. Svaki bibliografski zapis koji čini ovaj registar sadrži, pored jedinstvenih elemenata (ISSN i ključni naslov), dodatne informacije neophodne ili korisne za identifikaciju određene publikacije (frekvencija izlaženja, jezik, drugi oblici naslova, izdavač, mjesto izdavanja, itd.) i veze koje ga mogu povezati sa drugim serijskim publikacijama, koje su takođe identifikovane od strane različitog ISSN-a (prethodni naslov/i, izdanja na dugim medijima, izdanja na drugim jezicima). ISSN zapisi su dostupni u formatu MARC 21 i UNIMARC (MARC je bibliografski format koji se koristi u bibliotekama). Po zadnjim statističkim podacima, milion i tri stotine hiljada ISSN-ova je dodijeljeno od strane ISSN mreže do sada. Baza podataka konstantno se ažurira u okviru Mreže, ima godišnji rast između 40.000 i 50.000 ISSN-ova (prema jednakom broju zapisa i identifikovanih publikacija), a oko 60.000 dopuna i izmjena se napravi svake godine. Baza je dostupna preko ISSN portala, koji je baziran na godišnjem licenciranom sporazumu, preko tri pretplatnička modela:

- ISSN portal, autentifikacija sa loginom i šifrom

- ISSN portal, IP autentifikacija
- Z39.50

ISSN CENTAR BiH

Nacionalni centri, uglavnom smješteni pri nacionalnim bibliotekama ili glavnim dokumentacionim institucijama, nakon potpisivanja sporazuma sa Međunarodnim centrom, formiraju jezgro Mreže i odgovorni su za efikasno postojanje ISSN sistema. Država posebnom izjavom prihvata Statut ISSN i obavezuje se na ispunjavanje u njemu postavljenih uslova, te da će finansijski doprinostiti djelovanju sistema. Bosna i Hercegovina je pristupila Statutu ISSN u februaru 1998. godine, a sporazum je potpisan u maju iste godine kada je, pri Nacionalnoj i univerzitetskoj biblioteci Bosne i Hercegovine, oformljen nacionalni ISSN centar.

U okviru tog međunarodnog sistema, zadaci ISSN centra Bosne i Hercegovine, kao nacionalnog centra, su:

- stvaranje i održavanje nacionalne baze podataka o svim bosanskohercegovačkim serijskim publikacijama
- preuzimanje odgovornosti za dodjelu ISSN broja prateće registracije serijske publikacije, kao i drugih kontinuiranih izvora u Bosni i Hercegovini
- pružanje ISSN usluge izdavačima i drugim korisnicima po upućenom zahtjevu i pravovremeno
- izrada i održavanje nacionalnog registra
- osiguravanje metapodataka za svaki dodijeljeni ISSN centralnom registru ISSN mreže pravovremeno i uz načelo tačnosti, u skladu sa specifikacijama Međunarodnog ISSN centra
- saradnja sa Međunarodnim ISSN centrom i sa drugim nacionalnim i regionalnim centrima u registraciji serijskih publikacija i ostalih kontinuiranih izvora
- saradnja sa Međunarodnim ISSN centrom i sa ostalim nacionalnim i regionalnim ISSN centrima pri dodjeli vezivnog ISSN-a (ISSN-L)
- pridržava se politike i procedura ustanovljenih od strane Međunarodnog ISSN centra, u skladu sa specifikacijama ovog Međunarodnog standarda
- izvršava svoje funkcije u skladu sa operativnim politikama ISSN mreže
- vrši komunikaciju sa izdavačima i drugim korisnicima, sa teritorije Bosne i Hercegovine, o svim pitanjima vezanim za ISSN

- promovira ISSN sistem i korištenje ISSN broja
- sarađuje u kontinuiranom razvoju ISSN sistema i njegovih procedura, formata i standarda kroz aktivno učešće u ISSN mreži.

ISSN centar Bosne i Hercegovine pruža konsultacije uredništvima o svim aspektima uređivanja časopisa, obavlja ostale poslove vezane za praćenje produkcije serijskih publikacija i pruža informacije o svjetskim časopisima uključenim u ISSN registar.

Posebna pažnja u ISSN centru Bosne i Hercegovine se posvećuje identifikaciji online publikacija, kojih je svakodnevno sve više. Digitalno okruženje promijenilo je osnovni koncept serijske publikacije u dijelu koji se odnosi na izlaženje. Integrirajuće publikacije pobijaju tradicionalne primjere, sav se materijal objedinjuje na jednom mjestu i stalno se mijenja nadopunjavanjem, izbacivanjem ili promjenom postojećeg sadržaja, nema izdvojenih i uzastopnih brojeva, tipičnih za štampane časopise. Svaka online publikacija neko vrijeme se prati kako bi se utvrdilo da li odgovara kriterijima, ima li sve elemente za opis, kakva su i koliko česta ažuriranja i tek nakon provjera odlučuje se da li publikacija može dobiti ISSN broj. Za svaki dodijeljeni ISSN broj izrađuje se bibliografski zapis, a isti naslovi koji izlaze na različitim medijima međusobno su povezani u zapisima.

Primjer 1. Jedan časopis na tri različita medija

- BITCHKAZZ (**Print**): ISSN 1840-2836
- BITCHKAZZ (**Online**): ISSN 1840-2844
- BITCHKAZZ (**CD-ROM**): ISSN 1840-2852

U načelu, ISSN dobivaju sve serijske publikacije, a posebno:

- stručni i znanstveni časopisi
- opći časopisi ili magazini
- novine (dnevne, sedmične, itd.)
- periodični zbornici institucija, konferencija, savjetovanja ili kongresa
- stručni i informativni bilteni
- godišnjaci (godišnji izvještaji, godišnji programi, anali, hronike)

- elektronske serijske publikacije (online publikacije, cd)

- monografske serije

ISSN se dodjeljuje na pismeni zahtjev korisnika, uz koji je potrebno priložiti časopis ili radnu verziju naslovne strane, impresum i sadržaj, ako časopis još nije izašao. Sve ovo se može lično donijeti, poslati elektronskim putem, poštom ili telefaksom. Prilikom registracije serijske publikacije koja prvi put izlazi u ISSN centru Bosne i Hercegovine izrađuje se zapis sa osnovnim elementim, a zatim se, nakon dolaska obaveznog primjerka u biblioteku, taj zapis dopunjuje na odjeljenju Periodike Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine. Važno je napomenuti i to da svaka veća promjena naslova iziskuje i dodjelu novog ISSN broja, a pod većom promjenama se podrazumijevaju: dodavanje ili oduzimanje riječi u naslovu, promjena reda riječi u naslovu, promjena kratice ili akronima u naslovu, promjena korporativnog izdavača ili izdavača koji je dio naslova, promjena jezika naslova.

Prenos zapisa iz ISSN centra Bosne i Hercegovine u Međunarodni centar vrši se svaka dva mjeseca, a konverzijski program koji to obavlja je COBISS (IZUM). Prije pohranjivanja u ISSN registar, svi se podaci još jednom pregledaju. Trenutno se u bazi nalaze 1293 bosanskohercegovačka zapisa

ZAKLJUČAK

ISSN Centar Bosne i Hercegovine radi na tome da što bolje promovira ISSN sistem i korištenje ISSN broja, a to uspijevamo zahvaljujući dobroj suradnji sa izdavačima, bibliotekama, knjižarama i drugim korisnicima. Po dosadašnji statistikama, broj bh. zapisa uvećava se u prosjeku za oko 150 zapisa godišnje, a taj broj bi se sada trebao udvostručiti prije svega zbog online publikacija, kojih je svakodnevno sve više, a najčešće su oblikovane prema štampanim serijskim publikacijama. Proteklih deset godina uspijevali smo odgovoriti na sve zahtjeve postavljene pred ovaj centar od strane Međunarodnog centra i korisnika, a želja nam je da i u budućnosti što bolje promoviramo i širimo ISSN mrežu.

LITERATURA

1. BAS ISO 3297 :2007 Informacije i dokumentacija – Međunarodni standardni broj za serijske publikacije (ISSN)
2. ISSN MANUAL CATALOGUING, Paris, 2003
3. <http://www.issn.org/2-22640-Statistics.php> (2008-10-10)
4. <http://www.issn.org/2-22672-General-Assembly.php> (2008-10-10)
5. <http://www.issn.org/2-22669-International-Centre-Statutes.php> (2008-10-10)
6. Zajec, Jasenka. ISSN ured za Hrvatsku // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 45, 3-4 (2002), 1-15
7. Zajec, Jasenka; Getliher, Danijela. Identifikacija mrežnih serijskih publikacija // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 1-2 (2003), 90-100
8. Biloš, Dijana. Međunarodni standardni broj za serijske publikacije : ISSN centar Bosne i Hercegovine u NUBBiH // Bosniaca 3 (1998), 56-61

